

Motion till riksdagen 2005/06:N301

av Lars Wegedal (s)

De mindre tätorternas framtid

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om behovet av att trygga välfärden och servicen på längre sikt i de mindre tätorterna.

Motivering

En grundförutsättning för att människor skall kunna bo i små tätorter och på landsbygden är att service och välfärd är tryggade. För att det skall ske behövs stora gemensamma insatser på alla nivåer i samhället. I de beslut som fattats under den gångna mandatperioden framgår det att det på nationell nivå kommer att göras stora insatser för att trygga service och arbeten i hela Sverige. Det kommer bland annat att ske genom satsningar på företagande, distansutbildning, infrastruktur, föreningsliv och lokalt självbestämmande. Skatteutjämnningssystemet är också en viktig del, men det finns mycket kvar att göra.

I många län och kommuner är minskande befolkningstal ett stort bekymmer. Ofta är det kommuner med en sned åldersfördelning med en hög andel personer över 65 år som uppvisar den kraftigaste befolkningsminskningen. I befolkningsminskningens spår följer kända konsekvenser som att skatteunderlaget minskar, servicen försämras, möjligheten att driva lokal affärsverksamhet försämras och ännu fler människor väljer att flytta. En negativ spiral tar sin början och de kvarboende har begränsade möjligheter att bryta denna på ett tidigt stadium.

Enligt den regionalpolitiska utredningen är det ungdomar som svarar för nästan hela ökningen av flyttningar. Den geografiska rörligheten för åldrarna 30 år och äldre fortsätter att minska. En viktig skillnad jämfört med 1960-talets flyttvåg är att det bara är i undantagsfall som människor flyttar därför att de är tvingade att göra det. Knappt hälften av alla flyttningar är direkt kopplade till arbetsmarknaden.

Fel! Okänt namn på

Beslut om att flytta eller stanna upplevs som nästan helt och hållet frivilligt. Det dominerande motivet till flytten är att man "vill byta miljö" och det är i hög grad livsstilsfrågor som styr var människor väljer att bo. Det är framförallt från små tätorter inom mindre arbetsmarknadsområden som människor flyttar.

En av de enskilt viktigaste anledningarna till att människor väljer att bo där de gör är att de har hittat en meningsfull sysselsättning och arbete. Att ordna bra förutsättningar för att finna ett tryggt och utvecklande arbete är en viktig fråga för alla mindre lokalsamhällen. Likaså att få arbetsgivare att inse att investeringen i trygga arbeten och anställda är en lönsam och modern investering som ger ett stabilare och mer harmoniskt samhälle.

För att öka möjligheterna för människor att bo på landsbygden och i de mindre tätorterna behöver företagandet stärkas. Då tryggas arbetstillfällena och service. Vi måste underlätta för företag att etableras och växa även i de mindre tätorterna. Kapitalförsörjningen måste förbättras. En fungerande samhällsservice måste finnas som ett stöd till företagaren och de anställda.

Ofta räcker inte arbetstillfällena på den mindre orten till för att försörja den egna befolkningen. Det är då av största vikt att möjligheterna till arbetspendling underlättas och att infrastrukturen är av en sådan kvalitet att medborgarna känner trygghet i sitt resande. Både underhåll av befintliga vägar och förbättring av det finmaskiga vägnätet måste till om medborgarna dagligen skall kunna nå sina arbetsplatser eller utbildningsorter. Ett nät av kollektiva transporter som binder samman de mindre tätorterna med huvudorterna borde vara ett minimikrav.

Skolor på alla nivåer måste vara tillgängliga och hålla en god kvalitet. De nationella satsningarna på grundskolan är av yttersta vikt för att vuxna människor skall känna att just deras barn får en lika god start i livet som barn på andra håll. Men även gymnasier och universitet/högskolor måste hålla en hög kvalitet och ligga inom rimliga avstånd.

Service på de mindre tätorterna är viktig, både för människorna som bor på orten och för dem som bor på landsbygden. De mindre tätorterna kan vara länken mellan landsbygden och kommunernas huvudorter. Där kan service och arbetsplatser vara i närheten av boendet. När de mindre tätorternas befolkning minskar måste alla goda krafter samverka för att stärka de små lokalsamhällenas möjlighet att överleva.

Glesbygdverket har i flera rapporter pekat på vikten av att det måste finnas bofast befolkning i landets mindre samhällen för att det under hela året skall finnas underlag för både privat och offentlig service.

Rapporter beskriver även att vanliga löntagare och småföretagare inte har råd att förvärva lediga fastigheter för etablering av verksamhet eller permanent boende. I tider av stora befolkningsomflyttningar i landet blir det allt viktigare att de fastigheter som annonseras för försäljning i landets mindre tätorter kan säljas till personer som har för avsikt att permanent bosätta sig på orten. Om fastigheterna inom planlagt område, som nu, säljs till personer som endast tänker nyttja fastigheten som fritidshus blir konsekvenserna att de mindre tätorterna utarmas, service läggs ned, arbetstillfällena försvinner och

Fel! Okänt namn på

det blir ännu svårare att bo året runt i många av våra mindre samhällen. Det blir en ond cirkel och ett allt större och växande problem.

Dessa problem, som bland annat Glesbygdsverket beskriver i sina rapporter, gäller hela landet, även i södra Sveriges mindre tätorter. Unga människor som idag önskar köpa fastigheter i de mindre tätorterna kan inte konkurrera i budgivningen när fastigheter utbjuds till försäljning. Kapitalstarka köpare köper upp fastigheter i syfte att använda dem som fritidsbostäder. Kortsiktigt kan detta vara ett problem eftersom underlaget för den lokala servicen inte räcker till. Man kan konstatera att konsekvenserna är långt ifrån marginella när omvandlingen i de mindre tätorterna blir betydande. I vissa orter omvandlas 10 procent av fastigheterna till fritidsfastigheter där det totala beståndet är mellan 50 och 100 fastigheter. Då uttraderas underlaget för affären. Då minskar underlaget för att behålla den lilla byskolan. Då minskar underlaget för bensinstationen och då minskar antalet människor som håller igång bygdegården, idrottsföreningen och alla andra frivilligverksamheter.

Detta sker i norra Sverige. Men det sker även i södra Sverige. Och det är en omvandling av boendestrukturen som på längre sikt får stora negativa konsekvenser i de kommuner som drabbas.

Ett sätt att trygga servicen kan vara att kommuner och myndigheter organiserar sig så att tillgängligheten för den enskilde medborgaren blir maximal. I detta sammanhang kan en medveten och stark satsning på medborgarkontor vara något positivt.

Inom området kultur och turism hör många av de livsstilsfrågor hemma som är viktiga när människor väljer bostadsort. Möjligheten till en aktiv fritid är en viktig del i människors vardag och kan vara avgörande för om man trivs på sin bostadsort. Varhelst man bor måste man ha en möjlighet att utveckla sina egna intressen.

Det finns inga enkla lösningar för att vända den negativa befolkningsutvecklingen, som är en realitet i de allra flesta kommuner i vårt land. Men det är en fråga som är avgörande för många kommuner i vårt land. Finner vi inte svaren kommer de flesta kommuner att få betydande problem att erbjuda den service som de kvarboende invånarna med rätta ställer krav på. Vi får svårt att hålla samman landet och erbjuda alla människor i vårt land den trygghet och den utveckling de vill ha.

Stockholm den 29 september 2005

Lars Wegendal (s)